Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Skogsmästarskolan

Skogens lekrum: en studie om hur förskolebarn använder och uppskattar tätortsnära skog i Vätteskogen, Skinnskatteberg

The forest as playscape: a study about how preschool children utilise and perceive urban forests in Vätteskogen, Skinnskatteberg

JULIA CARLSSON

ANTON MAGNUSSON

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp
Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2026:03
SLU-Skogsmästarskolan
Box 43
739 21 SKINNSKATTEBERG

Tel: 0222-349 50

Skogens lekrum: en studie om hur förskolebarn använder och uppskattar tätortsnära skog i Vätteskogen, Skinnskatteberg

The forest as a playscape: a study about how preschool children utilise and perceive urban forests in Vätteskogen, Skinnskatteberg

Julia Carlsson

Anton Magnusson

Handledare: Back Tomas Ersson, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning
Kursansvarig institution: Skogsmästarskolan
Kurskod: EX0938
Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg
Utgivningsår: 2026

Omslagsbild: Förskolebarn som leker i en provyta i en tätortsnära skog i Skinnskattebergs kommun. Foto: Julia Carlsson

Elektronisk publicering: https://stud.epsilon.slu.se

Serietitel: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet
Delnummer i serien: 2026:03

Nyckelord: barnperspektiv, barnvänlig skog, förskola, intervju, naturlek, skogsskötsel

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

Sammanfattning

Barns tillgång till skogsmiljöer i tidig ålder kan bidra till deras motoriska, sociala och kognitiva utveckling. Forskning visar att naturmiljöer främjar fysisk aktivitet, fantasi, samspel och återhämtning hos barn, vilket gör den tätortsnära skogen till en särskilt viktig arena för lek och lärande. Samtidigt saknas kunskap om hur skogen kan utformas och förvaltas utifrån ett barnperspektiv. Framför allt saknas kunskap om vilka skogliga strukturer förskolebarn själva uppskattar och hur dessa påverkar deras lek i praktiken. För att kunna utveckla mer lekvänliga skogsmiljöer är det viktigt att inkludera barns och pedagogers erfarenheter i planering och utveckling.

Syftet med denna studie var att undersöka hur förskolebarn och pedagoger upplever den tätortsnära skogen, samt vilka skogliga inslag som är mest uppskattade. Studien genomfördes i en del av Vätteskogen, mer specifikt en tätortsnära tallskog i anslutning till en förskola i Skinnskattebergs kommun.

Datainsamlingen bestod av två observationer av barns lek, en enkät till elva förskolebarn samt sex semistrukturerade intervjuer med pedagoger och andra vuxna med erfarenhet av arbete i skog med barn. Det skapades även fyra åtgärdsytor med varierande mängd fällda träd och röjningsmaterial för att vidare kunna analysera hur dessa strukturer påverkade leken. Materialet analyserades med tematisk analys i kombination med enklare kvantitativa sammanställningar.

Resultaten visade att förskolebarnen uppskattade skogen främst som en plats för fysisk aktivitet, kreativt skapande och upptäckande. Klättring på stenar och träd, byggande av kojor och användning av naturmaterial i fantasilek återkom som aktiviteter. I observationen som utfördes efter tillskapandet av provytorna noterades det att förskolebarnen uppskattade de tillskapade strukturerna. Förskolebarnen klättrade och lekte balansgång på de fällda träden på provytorna och uppvisade ett gott samspel. Förskolebarnen beskrev även skogen som en plats för stillhet och utforskande, exempelvis genom att ligga i gräset och titta upp i himlen. De vuxna respondenterna betonade skogens betydelse som en konfliktfri och variationsrik lekmiljö, men framhöll också vikten av att bevara skogens naturliga karaktär.

Den huvudsakliga slutsatsen från studien är att den tätortsnära skogen erbjuder goda förutsättningar för förskolebarns lek och utveckling. En balans mellan naturliga strukturer och tillgänglighet kan bidra till mer lekvänliga miljöer och stärka barnens relation till naturen. Ytterligare slutsatser inkluderar att förvaltningen av tätortsnära skogar bör ta hänsyn till barns perspektiv. Genom att integrera detta perspektiv i planering och skötsel kan kommuner stärka barns naturkontakt, främja deras hälsa och skapa tidiga förutsättningar för engagemang i miljöfrågor.

Nyckelord: barnperspektiv, barnvänlig skog, förskola, intervju, naturlek, skogsskötsel

Abstract

Access to forests and forest environments at an early age can contribute to children's motor, social and cognitive development. Research shows that natural environments contribute to children's physical activity, imaginative play, interplay and recovery, which makes the urban forest into a particularly important arena for both play and learning experiences. At the same time, knowledge about how these areas should be managed and designed from a children's perspective is deficient. Above all, there is a lack of knowledge about which forest structures preschool children themselves appreciate, and how these structures influence their play in practice. It is important to include the experiences of both children and educators in planning and development to create play-friendly forests environments.

The objective of this study was to investigate how the urban forest environments are regarded by preschool children and educators. Another purpose of the study was to investigate which natural forest elements that are most appreciated in play by preschool children and educators. The study was conducted in Skinnskatteberg's municipality, Sweden, in a part of Vätteskogen, more specifically an urban pine forest near a preschool.

The data collected consisted of two observations of children's play, a questionnaire with eleven preschool children and six semi structured interviews with educators and other adults with experience of children's play in the forest. Four sample areas were created with varying numbers of felled trees and vegetation to further analyse how these elements affected children's play. The data was analysed using thematic analysis in combination with a simple quantitative compilation.

The results showed that preschool children use the forest as a site for physical activity, creative play and exploration. Some recurring activities included climbing rocks and trees, building huts or shelters and using naturally occurring materials in creative play. It was noted in the observation that occurred after the sample areas were created, that the pre-school children appreciated the devised natural elements. The preschool children climbed and tested their balance on the felled trees in the sample areas and showed a good level of cooperation. The preschool children described the forest as a place for tranquillity and exploration, for example laying in the grass and looking up at the sky. The adult respondents emphasized the significance of the forest as a conflict-free and varied play environment, and they also highlighted the importance of preserving its natural characteristics.

The main conclusion of the study is that urban forests provide good conditions for preschool children's play and development. A balance between naturally occurring elements and accessibility can contribute to more play-friendly environments and strengthen children's relationship with nature. Additional conclusions include that the management of urban forests should take children's perspective into account. By integrating this perspective into planning and managing of urban forest areas, municipalities can enhance children's contact with nature, promote their health and create early conditions for engagement in environmental issues.

Keywords: child friendly forest, children's perspective, forest management, interview, preschool, silviculture

Förord

Detta examensarbete har genomförts som en del av vår utbildning vid Skogsmästarskolan SLU och vi vill rikta ett varmt tack till alla som har bidragit till att göra arbetet möjligt.

Vi vill börja med att rikta ett mycket stort tack till vår handledare Back Thomas Ersson för ditt tålamod och engagemang genom hela arbetet. Tack!

Vi vill tacka Skinnskattebergs kommun som gett oss ett område att genomföra våra tester på och som har utlånat verktyg som vi har använt oss av.

Vidare vill vi rikta ett stort tack till er som ställt upp och svarat på våra intervjufrågor. Ni har gett liv till denna studie och nya vinklar att se på barnens lek.

Vi vill även tacka pedagogerna som med ett stort engagemang och generositet deltagit i studien. Tack för ert stöd i genomförandet av enkäterna, för att ni tog er tid att samla in svaren och för att ni möjliggjorde barnens medverkan på ett tryggt och respektfullt sätt. Tack!

Ett stort tack riktas också till alla förskolebarn som deltog i studien. Deras tankar, svar och lekfulla perspektiv har gett arbetet liv och gjort det möjligt för oss att förstå skogen ur deras ögon. Utan deras medverkan hade detta arbete inte varit möjligt.

Innehåll

1. INLEDNING 1

1.1 FÖRSKOLEBARNS UPPLEVELSER OCH VISTELSE I SKOG 1
1.2 BARNPERSPEKTIVET I SKOGLIG PLANERING 1
1.3 TÄTORTSNÄRA SKOG 2
1.4 SYFTE 3

2. MATERIAL OCH METODER 4

2.1 VAL AV METODER 4
2.2 OBSERVATIONER AV FÖRSKOLEBARNS LEK 4
2.3 ENKÄTUNDERSÖKNING MED FÖRSKOLEBARN 9
2.4 INTERVJUER AV VUXNA MED YRKESMÄSSIG KOPPLING TILL YNGRE BARN 10
2.5 ANALYSMETOD 11
2.6 URVAL 11
2.7 MATERIAL 12

3. RESULTAT 13

3.1 NATURINSLAG UPPSKATTADE AV FÖRSKOLEBARN 13
3.1.1 SPONTAN LEK, UPPTÄCKARLUST OCH NATURINTRESSE 13
3.1.2 LEK MED NATURMATERIAL OCH KREATIVT SKAPANDE 14
3.1.3 FYSISK AKTIVITET OCH MOTORISKA UTMANINGAR 15
3.1.4 SOCIAL GEMENSKAP OCH SAMSPEL 15
3.1.5 SKOGEN SOM EN PLATS FÖR LUGN OCH FASCINATION 16
3.2 DE VUXNA RESPONDENTERNAS TANKAR OM SKOGEN SOM LEKMILJÖ 16
3.2.1 DEN GODA SKOGSMILJÖN 16
3.2.2 SKOGENS MÖJLIGHETER 17
3.2.3 PEDAGOGENS ROLL 18
3.2.4 FÖRBÄTTRINGSOMRÅDEN 18

4. DISKUSSION 19

4.1 HUVUDRESULTAT 19
4.2 JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE KUNSKAP 19
4.3 TOLKNING AV RESULTATEN 20
4.3.1 OBSERVATIONER AV FÖRSKOLEBARNS LEK I SKOGEN 20
4.3.2 ENKÄTUNDERSÖKNINGEN MED FÖRSKOLEBARNEN 20
4.3.3 INTERVJUER MED VUXNA MED KOPPLING TILL YNGRE BARN 21
4.3.4 FÖRVALTNING AV DEN TÄTORTSNÄRA SKOGEN 21
4.4 STUDIENS STYRKOR OCH SVAGHETER 22
4.5 REKOMMENDATIONER 22
4.6 SLUTSATSER 23

REFERENSER 25

BILAGOR 29

BILAGA 1. TILLFÄLLEN FÖR OBSERVATIONER 29
BILAGA 2. ENKÄTEN TILL FÖRSKOLEBARNEN 30
BILAGA 3. INTERVJUFRÅGOR 31

1. Inledning

1.1 Förskolebarns upplevelser och vistelse i skog

Barns fysiska och psykiska hälsa gynnas av att vistas utomhus, både i parker och lekplatser i statsmiljöer, likaledes i naturen (Chawla 2015). Enligt Clark (2005) är det komplicerat att lyssna på barn, och han menar att barns perspektiv är ett komplext ämne som behöver tas på allvar. Det borde alltså vara av stor vikt att lyssna på barn och ta deras perspektiv på allvar även när det kommer till skötseln och åtgärder i tätortsnära skogar.

Att ge förskolebarn en möjlighet till rika naturupplevelser och stimulerande lek utomhus har visat sig ha stor betydelse för barns fysiska, sociala och kognitiva utveckling (Chawla 2015). Enligt en kvantitativ jämförelse av Nguyen et al. (2025) som visar att barn i naturförskolor leker mer fysiskt aktivt, mer könsneutralt och har färre konflikter jämfört med barn i traditionella förskolor, där mer av leken sker inomhus och med färdiga leksaker. Naturen erbjuder en varierad och öppen lekmiljö som ger utrymme för barnens fantasi, samspel och motoriska utmaningar.

1.2 Barnperspektivet i skoglig planering

I Sverige används skogsmiljöer flitigt inom friluftsbaserad barnverksamhet, såsom Friluftsfrämjandets Mullegrupper men även för utflykter med skolor och förskolor. Trots detta är skogarna ofta skötta utan särskild hänsyn till hur barn faktiskt använder och upplever dem.

En välgrundad kunskap om vad barn uppskattar i natur och skogsmiljöer kan stödja kommuners arbete med att utveckla den tätortsnära skogen till mer lekvänliga miljöer. Det kan även bidra till att inspirera kommuner och skogsföretag till att arbeta mer systematiskt med barnperspektivet i sin skogsförvaltning. Detta är en förutsättning för att få barn intresserade av skogen i tidig ålder genom regelbunden naturkontakt. Genom att barn får regelbunden kontakt med naturmiljöer i tidig ålder, skapar det förutsättningar för ett miljöengagemang, ett intresse för naturen och hållbart skogsbruk även i vuxen ålder (Chawla 2015). Det är även viktigt att få en bättre förståelse för barns tycke om hur skogen sköts.

Forskning visar att naturmiljöer har en återhämtande effekt och kan minska barns stress samt bidra till känslor av lugn och glädje (Wells & Evans 2003; Chawla 2015; Collado & Staats 2016). Samtidigt har lek i naturmiljöer visat sig stimulera barns kreativitet, samarbetsförmåga, empati och ansvarstagande (Fjørtoft 2001; Prins et al. 2022; Chawla 2015).

Forskning visar även att barn spontant använder naturliga material som pinnar, stenar och växter i sin lek i skogsmiljöer och att dessa miljöer stimulerar fantasi och samarbete (Falck & Rydberg 1996; Fjørtoft 2001). Internationella och nordiska studier visar också att miljöer med mycket natur främjar fysisk aktivitet

och rörelseglädje (Fjørtoft 2001; Mårtensson 2004). Studier visar dessutom att naturlek ofta är mer könsneutral och präglas av färre konflikter i lek än i mer konstruerade miljöer (Prins et al. 2022; Chawla 2015). Det finns därför ett behov av att undersöka barnens lek- och rörelsemönster i skogsmiljöer för att kunna anpassa skogsskötseln praktiskt.

Chawla (2015) beskriver även i sin rapport om fördelar för barn att vistas i naturen att det är viktigt att inkludera barn i planeringsprocesser för att skapa meningsfulla och användbara miljöer. Att bättre förstå hur skogsskötsel kan anpassas utifrån barns behov är därför viktigt för att skapa mer lekvänliga och inspirerande skogar som stöder barnens utveckling, främjar jämlikhet i leken och minskar konflikter (Nguyen et al. 2025).

Tidigare studier tyder även på att vuxna ofta underskattar betydelsen av naturliga strukturer som liggande träd, buskage och varierad terräng för barns lek (Clark 2005). En tidigare svensk undersökning kom fram till att pedagoger tycker att det är viktigt att skogsmiljöer som besöks inte ska kännas som en park och att det inte ska finnas hyggen (Olofsson 2014). I ytterligare en svensk studie (Göthlin 2018) beskrev författaren att en lekmiljö i skogen ska ha varierad terräng och vegetation som varvas med större öppna ytor. En annan svensk undersökning fastslår att barn uppskattar skogen som en plats med frihet, äventyr och möjligheter till kreativ lek (Källberg & Svensson 2024).

1.3 Tätortsnära skog

Av den skogsmark som vi har i Sverige består cirka 15 procent av tätortsnära skogar (Skogskunskap 2024). För att en skog ska få kallas tätortsnära behöver den ligga max tre kilometer från en koncentrerad bebyggelse med 200 invånare eller mer (Skogskunskap 2024). Dessa skogar erbjuder en kontrast till den urbana miljön och fungerar som viktiga rekreationsmiljöer. Enligt en miljömedicinsk studie, är det framför allt de trädtäta skogarna, snarare än öppna gräsytor, som korrelerar mest med positiv barnutveckling (Jarvis et al. 2022). Vidare beskriver Jarvis et al. (2022) att träden i den tätortsnära skogen även hjälper till med att dämpa buller, luftföroreningar och värmestress, samtidigt som de skapar varierande miljöer för lek.

Ibland kan det vara svårt att tolka skillnaden på en grönyta och en skog. En grönyta är ett allmänt begrepp för vegetationsklädda områden i urbana eller tätortsnära miljöer (Dmitrović et al. 2025). Vidare beskriver Dmitrović et al. (2025) att det till exempel kan vara parker, gräsmattor, rabatter, fotbollsplaner, små planteringar eller gångstråk med enstaka träd och buskar. En grönyta avser den samlade grönstruktur som återfinns inom tätortsgränsen (Boverket 2023). Det kan vara öppna gräsytor, parker samt träd- eller gräsbevuxna ytor. En skog definieras som ett område där träd dominerar vegetationen, ofta i kombination med buskskikt, markvegetation, död ved och naturlig variation i höjd och täthet (Nationalencyklopedin 1995). Området behöver omfatta mer än 0,5 hektar träd som är högre än fem meter och ett krontak som täcker mer än tio procent av ytan, eller med träd som kan uppnå dessa tröskelvärden (Skogsstyrelsen 2025). En skog karaktäriseras av en mer oregelbunden miljö som innehåller olika storlekar på

buskar, stubbar, stigar, död ved och vindfällen. Det är ibland inte lika enkelt att ha en överblick i en skog på grund av träden (Martin et al. 2021).

Vegetation, buskar och träd erbjuder barn möjligheter till skyddade utrymmen för lek. Dessa element skapar varierande landskap som inbjuder till utforskande och ger barnen känslan att vara i en ”egen värld” (Wahlund 2008). Barn leker med de element som finns i skogen så som stenar, träd och buskar och anpassar leken utifrån dem (Falck & Rydberg 1996; Fjørtoft 2001). Dessa element får genom barnens lek en annan betydelse ur barnens perspektiv och bildar exempelvis rymdskepp och andra imaginära objekt (Fjørtoft 2004).

Det saknas idag vetenskapliga riktlinjer för exempelvis hur många lågor per hektar som främjar lek, liksom kunskap om huruvida undervegetation såsom buskar och unga träd uppskattas av förskolebarn. Dessa faktorer kan vara betydelsefulla eftersom de kan bidra till upplevelser som stimulerar barns lek. Detta innebär en risk för att viktiga lekelement saknas eller tas bort vid traditionell skogsskötsel. Vetskapen att förskolebarn använder naturmaterial i sin lek finns (Falck & Rydberg 1996; Fjørtoft 2001; Nguyen et al. 2025), men inte hur mycket av naturinslagen som krävs för att förskolebarnens lek ska optimeras. Falck & Rydberg (1996), beskriver deras utformning av barnens skog på följande vis: *”Utformningen av Barnens skog styrdes mycket av skogens ursprungliga karaktär. Ur ett bestånd med stor trädslagsblandning och tätt mellan stammarna röjdes gångar upp”.* Detta kan ses som ett exempel på hur man kan sköta en skog som har tätt mellan stammarna. Dock saknas riktlinjer för hur mycket som skall röjas för att optimera leken.

1.4 Syfte

I Skinnskattebergs kommun finns flera tätortsnära skogsmiljöer som regelbundet besöks av förskolebarn, bland annat via förskolorna. Då författarna har nära anknytning till kommunen gjordes ett beslut att geografiskt avgränsa studien till Skinnskatteberg.

Syftet med kandidatarbetet var att undersöka hur förskolebarn upplever och använder en frekvent nyttjad del av Skinnskattebergs tätortsnära skog. Ett ytterligare delsyfte var att belysa vuxnas (pedagogers) perspektiv om hur tätortsnära skogsmiljöer kan främja förskolebarnens utveckling, delaktighet och meningsskapande. Detta för att vidare ge reflektioner kring hur den tätortsnära skogen kan förvaltas på ett sätt som stärker förskolebarnens upplevelser och lekglädje i skogen.

Utifrån detta har tre frågeställningar tagits fram:

- Vilka naturinslag i barrskog är mest uppskattade av förskolebarn att leka med?
- Hur upplever förskolpedagoger den tätortsnära skogen som lekmiljö?
- Hur kan tätortsnära skogar anpassas för att förskolebarn ska uppskatta dem mer?

2. Material och metoder

2.1 Val av metoder

Denna studie var uppbyggd på en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder, där enkäter, observationer och semistrukturerade intervjuer genomfördes för att fånga förskolebarnens och de vuxnas perspektiv på hur den tätortsnära skogen upplevs. För att säkerställa kvalitet och trovärdighet i studien har etablerade riktlinjer för datainsamling och analys följts. Enkäten utformades utifrån råd från Statistiska centralbyrån (Statistiska centralbyrån 2015), och med inspiration från tidigare forskning. De semistrukturerade intervjuerna och observationerna genomfördes med en tydlig struktur men med utrymme för deltagarnas egna berättelser och initiativ.

Genom att kombinera dessa tre metoder erhålls en triangulering av datainsamlingen, vilket stärker studiens trovärdighet (Bekhet & Zauszniewski 2012). Observationer visar vad förskolebarnen faktiskt gör, enkäterna visar vad förskolebarnen själva tycker och intervjuerna med de vuxna ger en kompletterande förståelse för hur miljön upplevs av barnen och hur den bäst kan anpassas ur ett pedagogiskt perspektiv.

2.2 Observationer av förskolebarns lek

För att veta vad förskolebarnen i Skinnskatteberg tycker om att göra i skogen och för att få en bättre förståelse om hur lekmiljön i tätortsnära skogar kan förbättras, genomfördes två fältbesök med observationer ute på angiven plats i skogen (Figur1). Eftersom studien är avgränsad till Skinnskatteberg som ligger i Bergslagen valdes en lämplig plats i skogen i närheten till berörd förskola, för dessa observationer (Figur 1). Enligt Schensul et al. (1999) genomförs en bra observation genom att antalet deltagare, deras åldrar och kön antecknas. Även en beskrivning av deltagarnas aktiviteter ska med jämna mellanrum i den turordning de skedde utföras. Egna tankar och åtaganden ska även separeras från vad som faktiskt observeras. Det är utifrån detta tankesätt som fältobservationerna har utförts.

Den första fältobservationen genomfördes 30 juni 2025 och omfattade totalt åtta förskolebarn i åldrarna fem till sex år, under ett organiserat besök i en skog belägen i Skinnskattebergs kommun. De åtta förskolebarnen var fördelade på fyra flickor och fyra pojkar. Två observatörer deltog och antecknade löpande förskolebarnens aktiviteter under en cirka 60 minuter lång utevistelse. Observationen var icke deltagande och fokuset låg på att få en överblick över vad förskolebarnen drogs till för inslag i skogen och vad de hade för beteende och lekmönster.

Figur 1. Skinnskattebergs läge i Sverige (undre bilden) och förskolans och försöksplatsens inbördes läge (övre bilden). Avståndet mellan förskolan och försöksplatsen är 830 m längs den streckade linjen.

För att undersöka hur förskolebarnen attraheras av olika typer av naturvårdsåtgärder skapades fyra provytor (Yta 1 – 4; Tabell 1) på en utvald plats i Skinnskattebergs kommun efter det första observationstillfället. Dessa provytor arrangerades alltså efter genomförandet av den första fältobservationen. Detta för att kunna jämföra förskolebarnens rörelse, beteende- och lekmönster med och utan åtgärder. Ytorna utformades för att representera olika grader av skoglig påverkan, vilket möjliggjorde jämförelser mellan olika typer av strukturer och material som lekresurser.

På de tre första ytorna fanns fallna träd i varierande omfattning. Träden fälldes med en eldriven motorsåg och kvistades upp till cirka åtta cm i toppdiameter, dels för att underlätta för förskolebarn att klättra på stammarna, dels för att frigöra material som kunde användas i leken. På Yta 1 (Figur 2) fälldes tre större tallar inom en yta på 200 m², motsvarande cirka 150 fällda träd per hektar. Träden lades i så naturlig riktning som möjligt för att efterlikna förhållanden vid naturliga vindfällen. Yta 2 (Figur 3) lämnades orörd och fungerade som kontroll för att studera förskolebarnens lek i frånvaro av åtgärder. På Yta 3 fälldes ett träd, motsvarande cirka 50 fallna träd per hektar (Figur 4).

Tabell 1. Åtgärdsbeskrivning på samtliga ytor.

Typ av åtgärd	
Yta 1	150 fällda träd per hektar
Yta 2	Kontrollyta, orörd
Yta 3	50 fällda träd per hektar
Yta 4	Fällda röjstammar

Figur 2. Yta 1 innan (foto till vänster) och efter (foto till höger) åtgärd. Foto: Julia Carlsson

Figur 3. Yta 2, kontrollyta utan åtgärder. Foto: Julia Carlsson

Figur 4. Yta 3 före (foto till vänster) och efter (foto till höger) åtgärd. Foto: Julia Carlsson

Yta 4 (Figur 5) skiljde sig från de övriga genom att några mindre träd (röjstammar) röjdes bort. Syftet var att undersöka om förskolebarnen använde detta material för att bygga kojor eller på annat sätt i leken.

Figur 5. Yta 4 före (foto till vänster) och efter (foto till höger) åtgärd. Foto: Julia Carlsson

Dessa åtgärder valdes för att skapa variation i skogsstrukturen och för att möjliggöra en jämförelse mellan olika typer av lekfrämjande element. Genom att variera mängden fällda träd och röjningsmaterial gavs det möjlighet att undersöka hur specifika naturstrukturer påverkar förskolebarnens val av lekaktiviteter i studien. Detta tillvägagångssätt gör det möjligt att dra slutsatser om vilken typ av skoglig miljö som bäst stödjer förskolebarns spontana lek och utforskande, vilket är centralt för att förstå hur naturvårdsåtgärder kan planeras i tätortsnära skogar med barnperspektivet i fokus.

Ytorna placerades i närområdet till den sedan tidigare bestämda platsen (Figur 6). Detta för att pedagogerna hela tiden skulle ha möjlighet att se förskolebarnen oavsett vart de valde att leka. Vilka arrangemang som gjordes på respektive yta bestämdes utifrån möjligheterna på ytan. Yta 1 hade tre träd som var möjliga att fälla säkert vilket gjorde att tre träd fälldes, motsvarande 150 fallna träd per hektar, just där. Yta 2 speglade en väldigt fin naturlig skog vilket gjorde att den lämnades orörd. Yta 3 hade ett träd som enkelt gick att fälla vilket gjorde att den ytan fick motsvara 50 fallna träd per hektar. Yta 4 hade slutligen en del röjstammar som underväxt, vilket då naturligt gjorde att den ytan fick motsvara en lättare röjning.

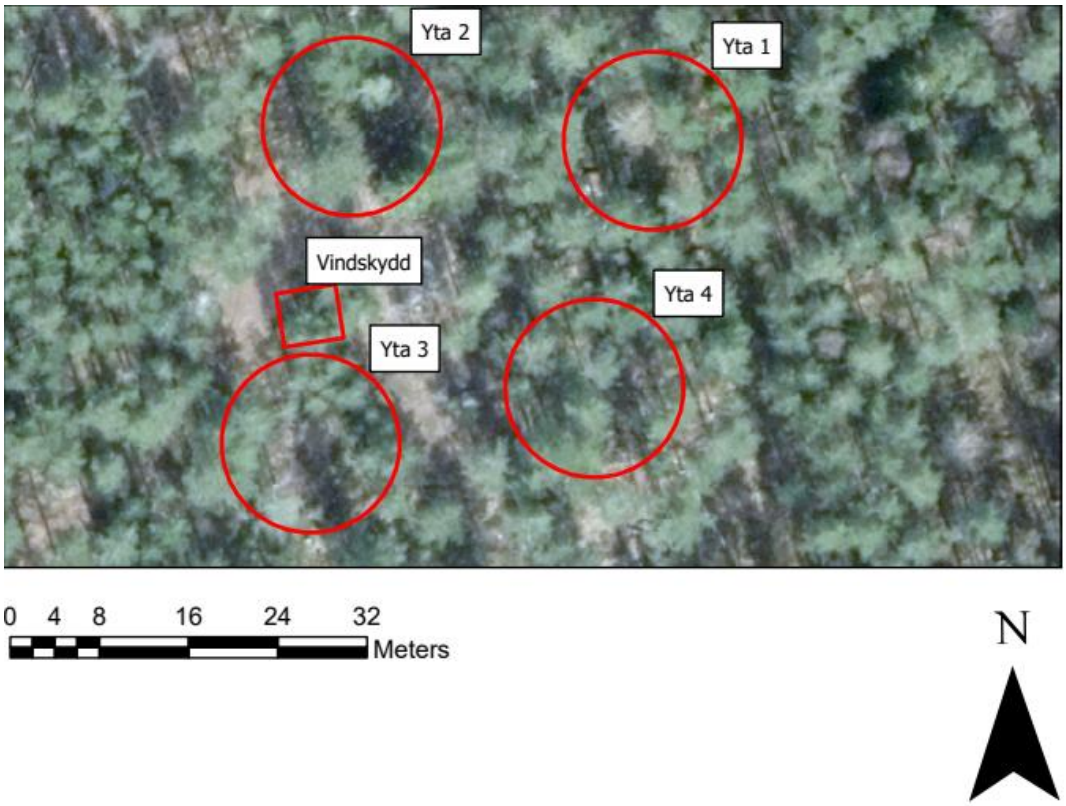

Figur 6. Skiss över läget för åtgärder på försöksplatsen.

Det andra fältobservationstillfället genomfördes efter att de ovan beskrivna åtgärderna på den angiva platsen var färdiga. Vid den andra observationen deltog nio flickor och tre pojkar från samma förskola i Skinnskattebergs kommun som vid den första observationen. Förskolebarnen var alltså även här i åldrarna fem och sex år. Även denna fältobservation var en icke deltagande observation och utfördes av de som är ansvariga för studien, under en timmes tid. Observatörerna följde samma riktlinjer som vid första observationen. Detta för att det sedan skulle gå att jämföra resultaten.

2.3 Enkätundersökning med förskolebarn

För att få en inblick i hur förskolebarnen i Skinnskattebergs kommun upplever den tätortsnära skogen utformades en enkät (Bilaga 1) som en del av datainsamlingen. Enkäten syftade till att undersöka vad förskolebarnen gör när de vistas i skogen, vad de tycker är roligast samt vilka inslag som upplevs som viktiga för lek, trygghet och rörelse. Enkäten syftar till att bidra med ett barnperspektiv på lekvärdet i skogen och även kunna utgöra ett underlag för att föreslå anpassad skogsskötsel.

För att fånga förskolebarnens egna upplevelser valdes en enkätmetod som var anpassad för yngre barns förutsättningar. Enkäten utformades med inspiration från tidigare forskning om att lyssna på små barn (Clark 2005), samt med hjälp av information från Statistiska centralbyrån (SCB), som hade stöd kring frågeformuleringar och språklig anpassning på sin hemsida (Statistiska centralbyrån 2015). Frågorna var korta och konkreta, förskolebarnen fick även

hjälp av pedagogerna att skriva svaren, samt möjlighet att rita eller förklara med egna ord.

Enkätundersökningen genomfördes tillsammans med förskolebarn i åldrarna fyra till sex år som regelbundet vistas i Skinnskattebergs kommuns skogar och grönområden under förskoleaktiviteter. Förskolepersonal assisterade vid enkäten för att förklara frågorna vid behov. Antalet deltagande förskolebarn var totalt elva stycken, fördelade på två förskolor i Skinnskattebergs kommun.

Enkäten delades ut och besvarades i förskolans egen regi. Detta för att skapa en trygg miljö på förskolan tillsammans med en eller flera pedagoger. Pedagogen kunde vid behov läsa upp frågorna och hjälpa till att förtydliga svarsalternativ. Pedagogerna assisterade endast genom att stötta barnens förståelse, inga svar påverkades eller tolkades åt barnen. Deltagandet var frivilligt och barnen informerades av pedagogerna varför frågorna skulle besvaras. Inga personuppgifter samlades in, eftersom förskolebarn är en särskilt skyddsvärd grupp har extra hänsyn tagits till etik. Deltagandet var anonymt och samtycke inhämtades muntligt från förskolebarnen. Förskolebarnen kunde när som helst avbryta.

Efter att enkäten var besvarad av förskolebarnen samlade pedagogerna in formulären och överlämnade dessa till dem som ansvarar för studien. Detta tillvägagångssätt valdes för att skapa och stärka den trygga miljön för barnen samt för att bygga på den relation och det förtroende som redan finns mellan barn och pedagog.

2.4 Intervjuer av vuxna med yrkesmässig koppling till yngre barn

För att komplettera enkäter och observationer genomfördes semistrukturerade intervjuer med vuxna personer som har yrkesmässig koppling till barns vistelse i skog, med särskilt fokus på tätortsnära skogar och förskolebarns lek. Intervjuerna syftade till att få en djupare förståelse för hur skogen uppfattas och används i praktiken, samt vilka möjligheter och begränsningar vuxna ser i barns skogslek.

Respondenterna bestod totalt av sju personer: förskolpedagoger, barnskötare och före detta aktiva inom friluftsfrämjandet (Tabell 2). Deltagarna kontaktades personligen och informerades skriftligt och muntligt om studiens syfte, upplägg och etiska hantering.

En intervjuguide med öppna frågor (Bilaga 3) utformades i linje med studiens syfte. Frågorna berörde teman som barns lek i skogen, trygghet, skogens struktur och potentiella utvecklingsmöjligheter. Den semistrukturerade formen möjliggjorde flexibilitet och utrymme för följdfrågor, vilket ger både struktur och djup. Intervjuerna genomfördes enskilt, antingen digitalt eller fysiskt och längden på intervjuerna varierade mellan 20 och 30 minuter. Samtliga intervjuer spelades in med deltagarnas samtycke. I efterhand transkriberades intervjuerna ordagrant för att underlätta analysen. Deltagandet var frivilligt och det gick att avbryta när som helst utan att ange orsak. Alla uppgifter anonymiserades vid transkriberingen

för att utelämna uppgifter som kan identifiera enskilda personer i det färdiga arbetet.

Tabell 2. Datum, intervjulängd, yrkeskategori och mötesform för de intervjuade respondenterna.

Respondent	Datum	Läng, minuter	Yrke	Plats
A	2025-07-07	30	Barnskötare	Fysisk
B	2025-07-10	25	Pedagog	Fysisk
C	2025-07-14	22	Pedagog	Digital
D	2025-07-14	30	Pensionärer inom friluftsfrämjandet och före detta mulle	Fysisk
E	2025-07-14	23	Pedagog	Fysisk
F	2025-07-14	27	Pedagog	Fysisk

2.5 Analysmetod

Analysen av insamlade data består av en tematisk analys, vilket är en metod som ofta används för kvalitativa undersökningar inom exempelvis psykologin (Braun & Clarke 2008). Intervjuerna transkriberades ordagrant, därefter lästes transkriptionerna flera gånger för att skapa en helhetsförståelse. Även svaren på enkäterna lästes igenom noggrant. Därefter kodades data manuellt, citat från intervjuerna markerades och tilldelades korta koder som sammanfattade innehållet. Exempel på koder är ”fantasifull lek med naturmaterial”, ”vildhetens värde”, ”strukturerad lekzon, bevarande av naturkänsla, balans mellan byggt och naturligt”, ”klättring och rörelselek” och ”skogens lugn”. Sedan delades koderna in i teman som i sin tur analyserades för att få fram ett resultat.

Enkäterna analyserades även kvantitativt då frågor om ålder, kön och om förskolebarnen gillade att vara i skogen eller inte ställdes. Den kvantitativa analysen genomfördes genom att svaren räknades samman för att identifiera frekvenser och fördelningar. Därefter redovisades hur förskolebarnens svar var fördelade. Resultaten presenterades sedan i tabellform.

2.6 Urval

Urvalet för studien genomfördes med målsättningen att inkludera både förskolebarns och vuxnas perspektiv på den tätortsnära skogen som lekmiljö. Urvalet har varit strategiskt målinriktat, vilket innebär att deltagarna valts utifrån sin relevans för studiens syfte.

Enkäten riktades till förskolebarn på två förskolor i Skinnskattebergs kommun. Förskolorna valdes eftersom de regelbundet använder den tätortsnära skogen i sin pedagogiska verksamhet. Fältobservationerna genomfördes med barngrupper från en av de två förskolorna i kommunen, i sällskap med pedagoger från förskolan. Observationerna gjordes med den förskola som ligger närmast skogen och som hade tiden att delta i observationerna, inget urval av förskolor var möjligt.

De semistrukturerade intervjuerna gjordes med ett strategiskt urval av vuxna med yrkesmässiga kopplingar till barn och/eller skogen. Det inkluderade mestadels olika pedagoger som antingen har jobbat med barn eller jobbar med barn. En av pedagogerna arbetade i en annan kommun. Totalt intervjuades sju personer. Urvalet syftade till att fånga olika perspektiv på skogens funktion, barns användning av skogen och möjligheter till utveckling av skogen.

2.7 Material

Det material som användes under arbetets gång var följande:

- Pennor
- Anteckningsblock
- Eldriven motorsåg
- Eldriven röjsåg
- Motorsågsolja
- Skyddskläder
- Hjälmar
- Datorer
- Vetenskapliga artiklar
- Telefon (Ljudinspelning & kontakt)

3. Resultat

3.1 Naturinslag uppskattade av förskolebarn

Resultaten från observationerna och barnenkäterna visade att förskolebarnen uppskattade skogen som en plats för lek, rörelse, gemenskap och upptäckande. Deras aktiviteter varierade mellan utforskande, byggande och samarbete. Förskolebarnens rörelsemönster under observationerna redovisas i Figur 7 och Figur 8 som visar hur de spred sig mellan olika lekområden i skogen. Den kvantitativa analysen av enkäterna visas i Tabell 3 och den tematiska analysen av enkätsvaren visade att den tätortsnära skogen upplevdes som en mångsidig plats där lek, nyfikenhet och samspel fick stort utrymme. Förskolebarnen beskrev genom sina egna ord, att de tycker om att bygga kojor och leka med pinnar.

3.1.1 Spontan lek, upptäckarlust och naturintresse

När den första observationen startade visade barnen ganska direkt att de hade en stor nyfikenhet och lekfull kreativitet. Förskolan som medverkade i studien har tidigare engagerat sig i skräpplockardagar vilket förskolebarnen hade tagit till sig ordentligt. Något som var genomgående under hela observationen var att allt som inte hörde till naturen skulle plockas upp och slängas. Även den lekfulla kreativiteten var genomgående under hela observationen där barnen hoppade igenom klykor i träden, räddade sniglar från stigen, sprang i det höga gräset, plockade blåbär och smultron för att trä på strån och de delade gärna med sig av de fynd de hittade. I Figur 7 nedan visas en förenklad skiss över hur förskolebarnen rörde sig under observationen.

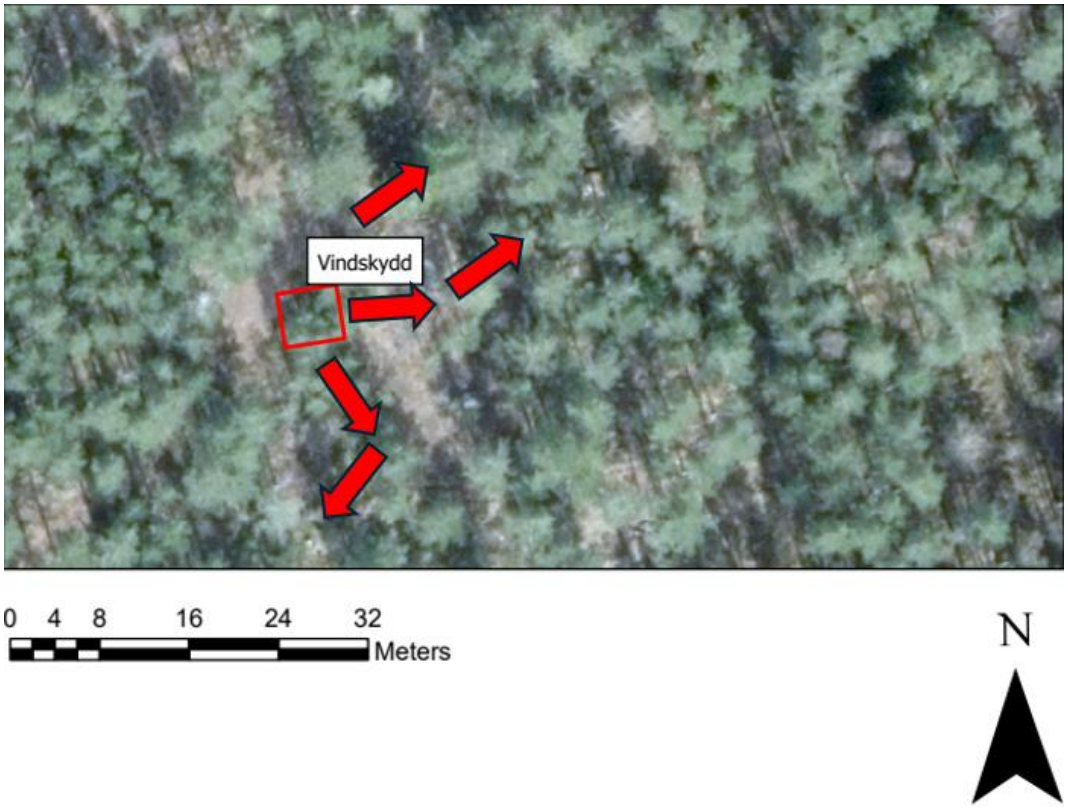

Figur 7. Skiss över förskolebarnens rörelse innan åtgärder under den första observationen.

Förskolebarnen visade tidigt intresse för att utforska skogen även i den andra observationen genom att samla växter, plocka blåbär och använda luppar från förskolan för att studera naturen på nära håll. Förskolebarnen rörde sig över ett större område när åtgärdsytorna var på plats (Figur 8). De sökte sig till olika naturföremål, exempelvis mossor, lavar, barr, stenblock och de fällda träden i försöksytorna.

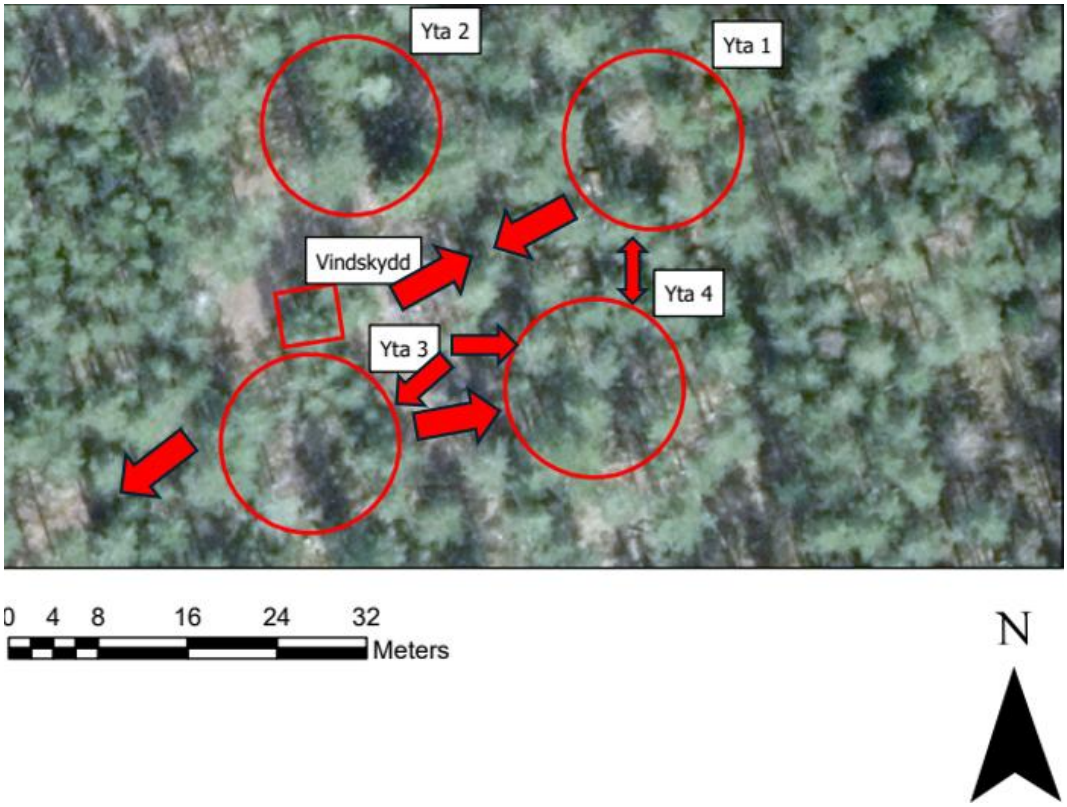

Figur 8. Skiss över förskolebarnens rörelse mellan åtgärdsytorna under observationen.

Förskolebarnen tillbringade en stor del av observationstiden i försöksytorna, men användningen varierade mellan ytorna. Under den andra observationen var det minst ett barn i yta 1, 3 och 4 under en stor del av observationstiden. Yta 1 och 3 användes främst för balanslek, majoriteten av barnen deltog någon gång i balansgång, ofta genom att de gick i följd på stockarna eller utmanade varandra att balansera längre sträckor. Det förekom regelbundet att barnen hjälpte varandra, exempelvis genom att hålla handen eller ge instruktioner. Aktiviteten präglades av skratt och samspel.

3.1.2 Lek med naturmaterial och kreativt skapande

Skogen visade sig ha en stor rikedom av olika lekmaterial för barnen i den första observationen. Det var inte träden eller stenarna som lockade mest, utan känslan av att upptäcka nya saker. Allt började med att en pedagog visade harsyra och att det gick att äta. Då började barnen söka efter saker i skogen som var ätbara och det hittades blåbär, smultron och klöverblommor. Förutom att barnen hittade ätbara saker uppmärksammades också fler saker i skogen, exempelvis sniglarna på stigen. Barnen hittade olika insekter som de kunde studera och de tvekade inte att ställa frågor om vad det var för något som hade hittats. Det fanns även rosenblad som några av barnen kom på att de kunde göra bokmärken av senare under dagen.

Även vid den andra fältobservationen användes naturmaterialet aktivt i leken. Pinnar och löst byggmaterial användes för lekfulla konstruktioner. Barnen visade också ett undersökningsintresse när exempelvis en bit mossa rycktes upp och det blev någonting att undersöka vidare innan leken fortsatte. Barnen använde materialet på kreativa sätt och gav föremålen nya betydelser.

Ett tydligt mönster i förskolebarnens svar i enkäten var att skogen användes som en kreativ miljö för skapande och byggande. Flera av förskolebarnen nämnde att de bygger kojar, samlar på pinnar och använder naturmaterial som verktyg i sin lek. Exempel på detta är citat som *”Bygga koja”* och *”Leka med coola pinnar som ser ut som fåglar eller monster”*. Leken präglades av fantasi och kreativitet, där naturföremål användes på nya sätt. Förskolebarnen rörde sig därmed inte bara i den tätortsnära skogen utan använde och formade den genom sitt lekande.

3.1.3 Fysisk aktivitet och motoriska utmaningar

Balansgång på stammar och klättring på stenblock var återkommande aktiviteter i den andra fältobservationen när åtgärderna i ytorna var utförda. Barnen prövade sina motoriska färdigheter genom att balansera, hoppa och springa, ofta utan pedagogernas styrning. En flickas kommentar efter att hon snubblat var: *”tur att jag provade i alla fall”*.

Fysisk lek framkom som ett dominerande inslag i enkäterna med förskolebarnen. Många av förskolebarnen uttryckte att de tycker om att klättra i träd eller balansera på stenar, svar som *”Klättrar och kollar på grejer”*, *”Klättra i träd”* och *”Att leka med stenar och klättra”*.

3.1.4 Social gemenskap och samspel

Alla barnen samlades tillsammans vid de olika upptäckterna under den första observationen. De delade med sig av tankar och hjälpte varandra genom olika diskussioner. Barnen delade glädje och skogen fungerade som en social arena där barnen sökte samspel snarare än konkurrens. De delade med sig av bären, frågade varandra om någon ville smaka, var det någon som var utan visades den till vart det fanns att plocka, det skrattades och skreks: *” Det är en hel äng med blåbär”* och *”Är jag blå om tungan?”*.

Vid det andra observationstillfället, efter åtgärder, turades förskolebarnen om och hjälptes åt vid balansgången. Samarbetet skedde spontant och utan pedagogernas inblandning. Vid delandet av förskolans luppar tränades barnen i turtagning och delaktighet. Även leken vid kojan involverade samarbete och gemensamt beslutsfattande. Barnen visade att de lekte på flera olika sätt och att samspelet för det mesta var konfliktfritt. Barnen bytte aktiviteter smidigt mellan att klättra, balansera, bygga och utforska. De sökte aktivt kontakt med varandra i leken.

Några av förskolebarnen betonade i enkäten att de gärna leker tillsammans med andra när de är ute i skogen. Detta visades i citat som *”Bygger kojor o. leker med kompisar”* och *”Leker med kompisar”*.

3.1.5 Skogen som en plats för lugn och fascination

I den kvantitativa analysen (Tabell 3) framgick det att det var sex flickor och fem pojkar som deltog i enkätundersökningen. De var fem eller sex år gamla där hälften av flickorna var fem år och andra hälften var sex år. Det var två pojkar som var fem år och resterande tre pojkar var sex år. Majoriteten av förskolebarnen svarade att de gillade att leka i skogen medan två var lite mer tveksamma.

Tabell 3. Kvantitativ analys av enkätsvaren från förskolebarnen (n = 11).

Deltagare		***Gillar att leka i skogen***			***Ålder***	
	Antal	**Ja**	**Nej**	**Kanske**	**5 år**	**6 år**
Flickor	6	5	0	1	3	3
Pojkar	5	4	0	1	2	3
Totalt	11	9	0	2	5	6

Utöver rörelse och lek i form av byggnation framkom också ett tema kopplat till utforskande, nyfikenhet och stillhet i enkäterna. Vissa av förskolebarnen beskriver hur de observerar djur, samlar på olika naturföremål eller bara lägger sig ned för arr titta upp i skyn. Detta beskrivs i citat som: *”Att titta på små och stora djur”* eller *”Gå upp till en jättestor sten som det bor ormar under”*. Ett annat förskolebarn beskrev något som mer förmedlar en känsla av närvaro, ro och koppling till skogens lugn i ett citat som: *”Ligga ner och titta upp i skyn”*.

3.2 De vuxna respondenternas tankar om skogen som lekmiljö

Analysen av transkriberingarna från intervjuerna visade att intervjudeltagaras beskrivningar av skogen som lekmiljö kunde delas upp i fyra olika huvudteman: Den goda skogsmiljön, skogens möjligheter, pedagogens roll samt förbättringsområden.

3.2.1 Den goda skogsmiljön

De vuxna respondenternas tankegångar kring skogen som lekmiljö präglades i hög grad av en önskan om att bevara en balans mellan den vilda orörda skogen och ordnade, strukturerade inslag. Denna balans framstod som central i beskrivningarna av vad en god skogsmiljö innebär för barns lek och utforskande. De vuxna respondenterna lyfte bland annat vikten av skogens naturliga karaktär och menade att skogen inte får vara för tätvuxen och ogenomtränglig både för att gynna lek och för att skapa god sikt så att vuxna ska kunna ha ett vakande öga på barnen. En av respondenterna uttryckte:

> *”Så det är jätteviktigt att vi kan se dem … man ser ju ganska bra runt tallar tänker jag. Granar är lite värre”*
>
> */Respondent B*

Samtidigt menade de vuxna respondenterna att för mycket rensning riskerar att förstöra skogens charm. Även biologisk mångfald betonades som viktig, där en

variation av trädslag och ett rikt djurliv skapar en mer stimulerande och levande miljö.

Flera vuxna respondenter menade att det finns ett behov av vissa strukturerade inslag som fungerar som knytpunkter såsom eldstäder och enklare vindskydd, så länge de inte dominerar miljön. Det fanns en tydlig kritik mot att skogen i vissa fall görs alltför tillrättalagd för barn. Respondenterna i intervju D utvecklade detta resonemang och sade:

”Jag tror inte att man ska göra för mycket anordningar. Man kan göra något på något ställe. Skatorna har ju gjort en del uppe i kloten till exempel. Och det kan man åka till någon gång och delta i sådana aktiviteter. Men jag tror att det viktigaste är att de lär sig att leka i skogen, och det är de fenomenala på”

/Respondent D

Vikten av att barnen själva ska få möjlighet att bygga kojor och använda det som redan finns i naturen, snarare än att det ska erbjudas färdiga lekstrukturer framhölls av flera respondenter.

3.2.2 Skogens möjligheter

De vuxna respondenterna beskrev skogen som en rik och varierad miljö som erbjuder stora möjligheter för förskolebarns lek och lärande. Respondenterna menade att skogen stimulerar lekens variation genom sina naturliga formationer, material och föränderliga förutsättningar. De vuxna respondenterna lyfte fram frihet och fantasi som centrala inslag i barns skogslek där förskolebarnen tillåts skapa egna lekar och följa sina egna initiativ utan fasta ramar. Skogen tycktes också upplevas som en plats för upplevelser och upptäckter där skogens växtlighet och djurliv ger nya sinnesuttryck och lärandesituationer. Några av respondenterna uttryckte:

”...upptäcka en pinne kan vara jättespännande. Kort, lång, vad som helst. Det kan utvecklas till ett svärd eller, ja, bara att den är fin, eller vad som helst”

/Respondent A

”Och det där att upptäcka själv, det är ju det som är det fantastiska i skogen”

/Respondent D

”...den här fria leken i skogen den är uppskattad. Då kan de klättra. Stenar, de älskar stora stenar”

/Respondent F

3.2.3 Pedagogens roll

Flera av de vuxna respondenterna beskrev sin roll som pedagog både som stödjande och närvarande. En av respondenterna uttryckte sig:

”... det är vårdnadshavare och vuxnas ansvar att både vara med barnen och ta med dom och stötta dom. Det ligger ju på oss vuxna.”

/Respondent B

Genom observationen visade det sig att pedagogerna inspirerade och stöttade förskolebarnen till exempel genom att visa på olika naturföreteelser eller förslå aktiviteter. Samtidigt betonades vikten av att skapa trygghet och närvaro i intervjuerna så att förskolebarnen vågar utforska miljön på egna villkor.

3.2.4 Förbättringsområden

Bland de utmaningar som de vuxna respondenterna lyfte fram återkom frågan om tillgång och tillgänglighet. De vuxna respondenterna ansåg bland annat att skogsmiljön behöver ligga på rimligt avstånd och vara anpassad för att alla barn oavsett förutsättningar ska kunna delta. Säkerhet och struktur uppfattades också som viktig både i form av tydliga rutiner och genom ett tryggt pedagogiskt förhållningssätt.

4. Diskussion

4.1 Huvudresultat

Genom observationer och enkäter har denna studie visat att förskolebarn i Skinnskattebergs kommun särskilt uppskattar aktiviteter som innebär fysisk utmaning. Exempel på sådana fysiska utmaningar är att klättra och balansera på naturligt förekommande strukturer som stenar och träd. Ett av förskolebarnen uttryckte exempelvis: *”Jag leker på stenar”*, medan ett annat barn betonade glädjen i att *”klättra i träd”* i enkäterna. Förskolebarnen visade även en stark upptäckarlust genom att plocka bär, leta småkryp och experimentera med naturmaterial. Enkätsvaren bekräftar detta, då ett av förskolebarnen beskrev hur de gärna *”går upp till en jättestor sten som det bor ormar under”*.

Det framkom också i enkätundersökningen att förskolebarnen upplevde skogen som en plats för kreativt skapande. Förskolebarnen beskrev exempelvis att de tycker om att *”bygga kojor”* och att de använde pinnar och kottar som lekmaterial: *”leka med coola pinnar som ser ut som fåglar eller monster”*. Dessa resultat understryker betydelsen av att den tätortsnära skogen erbjuder miljöer där variation, rörelse, fantasi och nyfikenhet kan tillgodoses. Den optimala skogen för förskolebarnens lek präglas därför av möjligheter till att utforska, upptäcka och utmana. Observationerna visade att förskolebarnen gärna klättrar på naturligt förekommande strukturer. De gillar även att upptäcka naturen runt omkring genom både smak och syn. Även enkäterna tyder på att det är upptäckarlusten och utmaningarna som gör det roligt för förskolebarnen att ta sig ut i skogen.

4.2 Jämförelse med tidigare kunskap

Resultaten i denna studie överensstämmer med tidigare forskning som visat att naturmiljöer stimulerar barnens motoriska utveckling, samspel och fantasi (Källberg & Svensson 2024; Ernst & Burcak 2019). Samtidigt visar resultaten i denna studie att förskolebarnen inte enbart söker rörelse och aktivitet, utan även uppskattar stillhet och upptäckande. Att ligga på marken och titta upp i himlen är ett exempel på hur skogen kan erbjuda en plats för återhämtning och reflektion (Yeon et al. 2021). Detta är en dimension som tidigare forskning i begränsad utsträckning har berört, men som framträder starkt i barnens egna utsagor.

Vidare framgår det i föreliggande studie att pedagogerna betonar vikten av att skogsmiljöer behåller sin naturliga karaktär. Olofsson (2014) beskriver i sin undersökning att pedagoger inte vill att skogen ska likna en park eller ett hygge, vilket även våra intervjuer bekräftar. För mycket rensning upplevs riskera att förstöra skogens charm och lekvärde. Även Göthlin (2018) betonar att en varierad terräng med inslag av vegetation i kombination med öppna ytor skapar goda förutsättningar för lek. Detta mönster framträder tydligt i våra observationer, där barnen använde den varierande terrängen för klättring och utforskande, samtidigt som den öppna ytan fungerade som samlingsplats och arena för sociala aktiviteter.

4.3 Tolkning av resultaten

4.3.1 Observationer av förskolebarns lek i skogen

Resultaten visar att barnen i hög grad använder skogen som en plats för lek, utforskande och gemenskap. Innan åtgärden framträder barnens spontana nyfikenhet tydligt genom deras utforskande och deras lek. Skogen fungerar som en plats där barnen får utlopp för sin kreativitet och där naturen erbjuder en variation av material som lockar till lek. Samtidigt blir samspelet mellan barnen centralt där de delar med sig av fynd, bjuder in varandra till aktiviteter och visar en vilja att inkludera. Detta stämmer överens med tidigare forskning som tyder på att skogen är en viktig miljö som stimulerar fantasi, lekfullhet och relationen mellan barn och natur (Fjørtoft 2004).

Efter utförd åtgärd syns liknande mönster, men med en fördjupning. Barnens undersökande får en mer riktad karaktär där de studerar naturens detaljer mer noggrant, troligtvis på grund av att de fått använda luppar från förskolan. Leken med naturmaterial är varierad och visar på barnens förmåga att ge material nya betydelser. Dessutom framträder motoriska utmaningar som en viktig del av leken där barnen balanserar, klättrar och prövar sina färdigheter. Att de uttrycker stolthet och mod i samband med dessa aktiviteter tyder på att miljön bidrar till utveckling av självförtroende och risktagande och stämmer även överens med tidigare studier (Nguyen et al. 2025).

Även samspelet blir tydligt efter åtgärden på de arrangerade ytorna. Barnen visar på samarbetsförmåga och turtagning, både vid balansgång och vid användning av redskap som luppar. Miljön framstår som inkluderande och konfliktfri där barnen växlar mellan aktiviteter på ett smidigt sätt och söker varandras sällskap snarare än konkurrens. Detta nämner även Chawla (2015) i sin undersökning där leken i naturen har en positiv inverkan på barns sociala samspel.

Resultaten pekar på att skogen erbjuder barnen en rik lekmiljö där de kan utveckla kreativitet, nyfikenhet, motorik och sociala färdigheter. Åtgärderna som infördes förstärkte barnens engagemang och gav nya dimensioner till leken men det grundläggande värdet låg redan i skogens variation och möjlighet till utforskande.

4.3.2 Enkätundersökningen med förskolebarnen

Resultatet från enkäterna visar att skogen upplevs som en mångsidig miljö som rymmer många olika betydelser för förskolebarnen. Nästan alla barn uttryckte att de tycker om att leka i skogen, vilket tyder på att den är en attraktiv och uppskattad plats för lek och samvaro.

Tre teman framträdde i svaren, dessa teman var: i) Skogen som en kreativ miljö för byggande och konstruktion som kan kopplas till Prins et al. (2023) som visar att lek i naturmiljö stimulerar barns språkutveckling genom skapande och fantasi; ii) Som en plats för fysisk aktivitet och äventyr som stärker Fjørtoft (2004) forskning om hur naturmiljöer erbjuder varierande motoriska utmaningar; iii) Som en plats för nyfiket upptäckande men också lugn samt som en social plats där barn leker tillsammans med kompisar som kan sättas i relation till Chawla (2015) som

framhåller naturkontakt som en källa till både välbefinnande och lärande men kan också kopplas till Källberg & Svensson (2015) som visar på skogens betydelse för barns sociala samspel.

Enkäterna visar att barnen upplever skogen som en rik miljö som förenar kreativitet, fysisk aktivitet, utforskande och social gemenskap. Skogen fungerar alltså inte bara som en plats för lek, utan även som en miljö där barn kan utveckla fantasi, motorik, samspel och en känsla av närvaro i naturen.

4.3.3 Intervjuer med vuxna med koppling till yngre barn

I analysen av intervjuerna kom vi fram till att intervjudeltagarna upplever skogen som en värdefull lek- och lärmiljö. Den tätortsnära skogen erbjuder variation, frihet och rika sinnesupplevelser som bidrar till förskolebarnens helhets-utveckling. Detta resultat kan kopplas till Chawlas (2015) undersökning som innefattar naturens helhetsmässiga fördelar för barn. En pedagog uttryckte ”så fort barnen kommer ut i skogen är det som att allt flyter på. Skogen räcker till för alla barnen”. Pedagogernas roll framstår som central i att möjliggöra trygga och meningsfulla upplevelser för barnen, detta kan även kopplas till Clark (2005) och Christensen & James (2017) som behandlar barns delaktighet och vuxnas ansvar att möjliggöra den. Detta bekräftar även observationerna, där förskolebarnen i grupp engagerade sig i samma aktiviteter utan att konkurrera om resurser.

Samtidigt framkommer flera förbättringsområden som rör tillgänglighet, säkerhet och anpassningar av miljön. Något som relaterar till Krawczyk et al. (2014) som analyserar barns tillgång till gröna lekmiljöer i urbana miljöer. Här betonas vikten av att skogen inte blir för tillrättalagd utan att det måste finnas en balans av det vilda och det ordnade. Den goda skogsmiljön beskrivs som en plats där naturens egen karaktär får stå i centrum samtidigt som vissa kompletterande inslag kan underlätta både samspel och lärande. Detta kan kopplas till Olofsson (2014) som lyfter vikten av att bevara skogens karaktär men samtidigt skapa tillgänglighet.

Intervjudeltagarnas röster visar således på ett reflekterat förhållningssätt där naturens värden värnas samtidigt som barnens behov och trygghet alltid står i fokus.

4.3.4 Förvaltning av den tätortsnära skogen

I denna studie har det funnits en underliggande tanke kring hur tätortsnära skogar där barn regelbundet vistas ska förvaltas i hänsyn till förskolebarns upplevelser i skog- och naturområden. Författarna föreslår utifrån observationer, enkäter och intervjuer att det bör finnas naturliga strukturer för att förskolebarn ska utnyttja miljön fullt ut. Vårt förslag stödjs av resultaten i Fjørtoft (2001) vilka visar att det finns tydliga hälso- och rörelsefördelar i naturliga miljöer. Vår undersökning pekar dock mot att man inte verkar behöva lämna fler fällda träd än 50 per hektar. Vi observerade att förskolebarnen verkar leka och utforska skogsområden oberoende om det finns strukturer såsom liggande träd. Efter att liggande ved (genom att fälla träd) och röjstammar tillskapats så visade det sig dock att sådana strukturer var väl uppskattade och användes upprepande gånger under

observationstillfällena. Detta stöds även av Falck & Rydberg (1996) som beskriver detta i sin bok om skötsel av tätortsnära skogar.

Vi föreslår också utifrån intervjuer och observationer att tätortsnära skogsmiljöer inte ska vara för bebyggda då detta riskerar att förstöra skogens charm och förhindra barnens kreativa lek och upptäckarlust. Detta stöds även av tidigare undersökningar (Fjørtoft 2001; Gemmell et al. 2023).

4.4 Studiens styrkor och svagheter

Studiens främsta styrka är användningen av flera datainsamlingsmetoder. Att ha flera datainsamlingsmetoder bidrar till metodtriangulering och stärker därmed studiens trovärdighet (Bekhet & Zauszniewski 2012). Triangulering minskar risken för systematiska fel och möjliggör en mer nyanserad förståelse av det studerade fenomenet (Bekhet & Zauszniewski 2012). Förmågan att etablera förtroende och skapa en trygg miljö är viktig i studier med yngre barn då det kan påverka datainsamlingens kvalitet (Christensen & James 2017). En tredje styrka med studien är att vi kompletterade varandra väl, det medförde att studien genomfördes smidigt med ökad kvalitet genom att olika perspektiv och erfarenheter togs tillvara.

En svaghet i studien är de utmaningar som uppstod vid arbetet med förskolebarnen. Det blev mer komplicerat än vad som var tänkt från början då exempelvis enkäter behövde omformuleras enligt förskolpedagogerna för att bättre passa barnen. Ytterligare en svaghet var den begränsade tillgängligheten till förskolebarn och pedagoger under sommaren. Ett ökat sampel hade kunnat ge mer omfattande resultat (Stenhag 2024). En tredje svaghet var vår avsaknad av förkunskaper inom barnpedagogik, vilket kan ha påverkat vår tolkning av förskolebarnens uttryck och beteenden.

4.5 Rekommendationer

För att fördjupa förståelsen av förskolebarns lek i skogsmiljöer finns flera intressanta vägar för framtida forskning. En möjlighet vore att genomföra liknande studier i kommuner där naturen inte är lika lättillgänglig eller naturligt varierad som i Skinnskatteberg. Detta skulle kunna belysa skillnader i förskolebarns lekmönster och deras upplevelser av skogen beroende på hur den är utformad och skött. Vidare vore det värdefullt att jämföra olika kommuner och inkludera förskolor i större stadsmiljöer. På så sätt kan skillnader mellan förskolebarns relation till tätortsnära skog och i landsbygds- respektive stadskontexter synliggöras, vilket kan ge viktig kunskap för planering och förvaltning av skog i olika typer av kommuner.

För att bredda framtida forskning ytterligare skulle det vara värdefullt att inkludera barn som är aningen äldre än förskolebarnen. Inkluderas barn i lågstadieåldrarna blir svar på enkäter troligen tydligare och kommunikationen mellan barn och vuxna mer konkret och lättolkad. I denna studie framkom det att ett antal frågor i enkäten behövde förenklas eller tas bort, då pedagogerna ansåg att begrepp som exempelvis ”en gång i veckan” och ”varannan vecka” var för komplexa för förskolebarnen. Med äldre barn skulle en mer avancerad enkät

kunna genomföras och författarna skulle kunna ställa frågor som ger djupare insikt i barns upplevelser av skogen. Detta skulle även kunna komplettera kunskapen från studier med yngre barn och bidra till en mer nyanserad bild av barnens utveckling i relation till naturmiljöer.

Utifrån studiens resultat rekommenderas att förvaltningen av tätortsnära skogar i högre grad beaktar barns perspektiv vid planering och skötsel. Förskolebarnens uppskattning av naturliga inslag som fallna träd, stenar och buskage visar att dessa element bör bevaras eller medvetet skapas i vissa delar av skogen. Dessa strukturer bidrar både till motorisk utveckling, kreativt skapande och socialt samspel. Vid planering av skogsområden där förskolebarn regelbundet vistas bör därför eftersträvas en balans mellan tillgänglighet och naturens egen ”vildhet”, där röjning och gallring genomförs med hänsyn till barns behov av variation, utmaning och trygghet. Något som skulle kunna göras genom samverkan mellan kommunens skogsförvaltning, förskolor och pedagoger genom en återkommande dialog och deltagande i planeringen.

4.6 Slutsatser

Slutsatserna nedan baseras på de resultat som togs fram från barnenkäterna, intervjuer med vuxna respondenter och observationer av förskolebarns lek som utförts under denna studie. Följande slutsatser kan dras av den utförda studien och delas upp i två delar: dels slutsatser som riktar sig till pedagogisk verksamhet, dels slutsatser med relevans för planering och skötsel av tätortsnära skogar.

Slutsatser med relevans för pedagogisk verksamhet:

- Förskolebarnen i denna studie upplevde den tätortsnära skog som de ofta besökte som en mångsidig och stimulerande miljö som gav dem möjlighet att utforska, leka och samarbeta.

- Studien antyder att den tätortsnära skogen inte bara fungerar som en plats för lek, utan sannolikt också som en pedagogisk resurs där barns utveckling kan stödjas på flera plan.

Slutsatser med relevans för planering och skötsel av tätortsnära skogar:

- De vuxna respondenterna betonade vikten av en balans mellan naturlig ”vildhet” och mer ordnade inslag, vilket de menade kan vara betydelsefullt både för att främja barns lärande och för att säkerställa tillgänglighet och trygghet.

- Förvaltningen av tätortsnära skogar bör ta hänsyn till barns perspektiv och bevara naturliga variationer för att främja fortsatt lek, utforskande och naturkontakt. Exempelvis kan enstaka fällda träd lämnas för att ge barn möjlighet till motorisk utveckling och social gemenskap. Dessutom kan röjstammar lämnas för att öka barns kreativitet i exempelvis kojbyggen.

- Genom att integrera barnperspektivet i planering och skötsel av tätortsnära skogar kan kommuner bidra till att stärka barns naturkontakt, hälsa och engagemang för miljön redan i tidig ålder.

Referenser

Baker, L.M. (2006). Obesrvation: A Complex Research Method. *Library Trends.* 55(1), 171-189. https://dx.doi.org/10.1353/lib.2006.0045.

Bekhet, AK & Zauszniewski, JA. (2012). Methodological triangulation: an approach to understanding data. *Nurs Researcher*. 20(2):40-43. https://doi.org/10.7748/nr2012.11.20.2.40.c9442
Boverket. (2023). *Centrala begrepp.* https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/lasanvisning/centrala-begrepp/ [2025-09-15]

Braun, V & Clarke, V. (2008). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology.* 3(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Chawla, L. (2015). Benefits of Nature Contact for Children. *Journal of planning Literature.* 30(4), 433-452. https://doi.org/10.1177/088541221559544

Christensen, P. & James, A. (2017). *Research with Children: Perspectives and Practices*. Tredje upplagan. Routledge.

Clark, A. (2005). Listening to and involving young children: a review of research and practice. *Early Child Development and Care,* 175(6), 489-505. https://doi.org/10.1080/03004430500131288

Collado, S. & Staats, H. (2016). Contact with Nature and Children's Restorative Experiences: An Eye to the Future. *Frontiers in Psychology,* 7, 1885. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01885

Dmitrović, V., Ignjatijević, S., Vapa Tankosić, J., Prodanović, R., Lekić, N., Pavlović, A., Čavlin, M., Gardašević, J. & Lekić, J. (2025). Sustainability of Urban Green Spaces: A Multidimensional Analysis. *Sustainability*. *17(9)*, 4026. https://doi.org/10.3390/su17094026

Ernst, J., & Burcak, F. (2019). Young Children's Contributions to Sustainability: The Influence of Nature Play on Curiosity, Executive Function Skills, Creative Thinking, and Resilience. *Sustainability*, *11*(15), 4212. https://doi.org/10.3390/su11154212

Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*. 29(2), 111-117. https://doi.org/10.1023/A:1012576913074

Fjørtoft, I. (2004). Landscape as Playscape: The Effects of Natural Environments on Children's Play and Motor Development. *Children, Youth and Environments.* 14(2), 24-44. https://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.14.2.0021

Falck, J. & Rydberg, D. *Framtidens skog: att sköta tätortsnära ungskog.* Stad & Land nr 139. Sveriges lantbruksuniversitet.

Gemmell, E., Ramsden. R., Brussoni, M. & Brauer, M. Influence of Neighborhood Built Environments on the Outdoor Free Play of Young Children: a *Nationalencyklopedin* (1995). Skog. Bokförlaget Bra Böcker AB.

Systematic, Mixed-Studies Review and Thematic Synthesis. *Journal of Urban Health.* 100(1), 118-150. https://doi.org/10.1007/s11524-022-00696-6

Göthlin, J. (2018). *En skog, en äng, en vik: ett utvecklingsförslag för naturlek vid Tybblekullen i Örebro*. Sveriges lantbruksuniversitet. Landskapsarkitektprogrammet. https://stud.epsilon.slu.se/13391/

Jarvis, I., Sbihi, H., Davis, Z., Brauer, M., Czekajlo, A., Davies, H., Gergel, S., Jerrett, M., Koehoorn, M., Nesbitt, L., F. Oberlander, T., Su, J. & Van den Bosch, M. (2022). The influence of early-life residential exposure to different vegetation types and paved surfaces on early childhood development: A population-based birth cohort study. *Environment International.* 163, 107196. https://doi.org/10.1016/j.envint.2022.107196

Krawczyk, D.A., Kłopotowski, M., Gawryluk, D., Werner-Juszczuk, A., Sadowska, B., Siuta-Olcha, A., Babiarz, B., Cholewa, T., Krasoń, J., Miąsik, P. & Bocian, M. (2024). Evaluation of accessibility of kindergarten playgrounds and outdoor green areas in Polish cities. *Urban Design International.* 30, 55–77. https://doi.org/10.1057/s41289-024-00254-3

Krähenbühl, S. & Blades, M. (2006). The effect of interviewing techniques on young children's responses to questions. *Child: care, health and development,* 32, 321-331. https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2006.00608.x

Källberg, E. & Svensson, J (2024). *Skogens betydelse för barns lek och sociala samspel: En småskalig studie om förskollärares upplevelser kring skogen som plats för lek och socialt samspel.* Högskolan Dalarna. Institutionen för lärarutbildning. urn:nbn:se:du-48133

Martin, M., Tremblay, J.A., Ibarzabal, J. & Morin, H. (2021). An indicator species highlights continuousdeadwood supply is a key ecological attribute of boreal old-growth forests. *Ecosphere.* 12(5), e03507. https://doi.org/10.1002/ecs2.3507

Michigan Forests Forever (2025). *Ecology Basics: Forests*. Michigan state university extension. https://mff.forest.mtu.edu/Environment/EcologyForests.htm [2025-09-15]

Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken: en studie av utomhuslek på förskolegården.* Diss. Sveriges lantbruksuniversitet. https://res.slu.se/id/publ/12123

Nguyen, N., Fashing, P.J., Trosvik, P., Stenseth, N.C. & de Muinck, E.J. (2025). A quantitative comparison of patterns of play and conflict in nature preschool and traditional preschool children in Norway. *International Journal of Early Childhood*. 57, 181–207. https://doi.org/10.1007/s13158-024-00394-1

Olofsson, M. (2014). *Utomhuspedagogik i skogen för barn: skötsel och informationsförslag för Stadsliden, en stadsskog i Umeå*. (Examensarbeten / SLU, Institutionen för skogens ekologi och skötsel 2014:1). Sveriges lantbruksuniversitet. Jägmästarprogrammet. http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-3211

Prins, J., van der Wilt, F., van der Veen, C. & Hovinga, D. (2022). Nature play in early childhood education: a systematic review and meta ethnography of qualitative research. *Frontiers in Psychology.* 13, 995164. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.995164

Prins, J., van der Wilt, F., van Santen, S., Van der Veen, C. & Hovinga, D. (2023). The importance of play in natural environments for children's language development: an explorative study in early childhood education. *International Journal of Early Years Education.* 31(2), 450–466. https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2144147

Statistiska centralbyrån (2015). *Grönytor och grönområden i tätorter.* https://www.scb.se/contentassets/e2ef67822f8043549f1554b4f7759bb7/mi0805_2015a01_br_miftbr1901.pdf [2025-11-18]

Stenhag, S. (2024). *Åt skogen med statistik*. [Opublicerat material]. Sveriges lantbruksuniversitet, Skogsmästarskolan, Läromedel, Skogsmästarprogrammet. 2024:01.

Schensul, S.L., Schensul, J.J. & LeCompte, M.D. (1999). *Essential Ethnographic Methods: Observations, Interviews and Questionnaires (Ethnographer's Toolkit)* 1 Uppl., AltaMira Press.

Skogskunskap (2024). *Tätortsnära skog är extra viktig.* https://www.skogskunskap.se/hansyn/sociala-varden/olika-skogar-har-olika-varden/tatortsnara-skog-ar-extra-viktig/ [2025-07-01]

Skogsstyrelsen (2025). *Definitioner avskogningsförordningen.* https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/avskogningsforordningen/definitioner-avskogningsforordningen/ [2025-07-01]

Yeon, P. S., Jeon, J. Y., Jung, M. S., Min, G. M., Kim, G. Y., Han, K. M., Shin, M. J., Jo, S. H., Kim, J. G., & Shin, W. S. (2021). Effect of Forest Therapy on Depression and Anxiety: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International journal of environmental research and public health*, *18*(23), 12685. https://doi.org/10.3390/ijerph182312685

Wells, N.M. & Evans, G.W. (2003). Nearby Nature: A Buffer of Life Stress among Rural Children. *Environmental and Behavior.* 35(3), 311-330. https://doi.org/10.1177/0013916503035003001

Bilagor

Bilaga 1. Tillfällen för observationer

Tabell 4. Datum och antalet deltagande förskolebarn för observationerna.

Tillfälle	Datum	Antal deltagare	
		Flickor	Pojkar
1	2025-06-30	4	4
2	2025-08-25	9	3

Bilaga 2. Enkäten till förskolebarnen

1. Hur många år är du?

---

2. Är du tjej, kille eller något helt annat?

---

3. Gillar du att leka i skogen?

---

4. Vad är det roligaste med skogen?

---

5. Vad gör du när du leker i skogen?

---

6. Rita en bild på hur du tycker en skog ser ut! 😊

Bilaga 3. Intervjufrågor

1. Kan du berätta om din bakgrund?

2. Kan du berätta om din erfarenhet med skog och/eller förskolebarn?

3. Hur används den tätortsnära skogen av barn i förskoleåldern, utifrån din erfarenhet?

4. Vad tror du barn uppskattar mest i skogen?

5. Hur viktigt är det att skogen får vara ”vild” och orörd?

6. Vad tycker du om att bygga in mer strukturerade inslag ex. kojor, stigar, hinderbanor?

7. Vilka platser i skogen verkar förskolebarnen tycka om mest? Varför tror du det är så?

8. Om du fick önska, hur skulle en ideal skog se ut ur ett barnperspektiv?

9. Har du någon möjlighet att påverka hur skogen används eller sköts? Hur i sådant fall?

10. Finns det något du skulle vilja utveckla eller förbättra när det gäller barns möjligheter att leka i skogen?

11. Finns det något du vill lyfta som vi inte har frågat om, men som är viktigt för barns relation i skogen?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.